

ความงามจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัย วัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่
ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์*

The Beauty of Uposatha Mural According to Subjective Theory in
Pho Chai Khok Yai Temple, Bua Ban Sub-district, Yang Talat
District, Kalasin Province

พระมหาการันต์ ภูมิปัญญา, สุวิน ทองปั้น, จักรพรรณ วงศ์พรพจน์¹, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี²

Pramaha Karan Phumipanyo, Suwin Thongpun, Chakkapan Wongpornpavan,

Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahamakaut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: tae.101@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ 2) ศึกษาความงามตามทฤษฎีจิตวิสัย 3) วิเคราะห์ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัย วัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มพระภิกษุ จำนวน 4 รูป กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 4 คน และกลุ่มประชาชน ชาวบ้าน จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ เป็นภาพเวสสันดรชาดกและพุทธประวัติที่เขียนภายในผนังอุโบสถ ทั้ง 4 ทิศ ได้แก่ ทิศตะวันออก ประกอบด้วย กัณฑ์ทศพร กัณฑ์หิมพานต์ ทิศตะวันตก ประกอบด้วย กัณฑ์นครกัณฑ์ และพุทธประวัติตอนมารผจญ ทิศเหนือ ประกอบด้วย กัณฑ์

---

*ได้รับบทความ: 12 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

Received: March 12, 2020; Revised: April 30, 2020; Accepted: June 8, 2020

ฉกษัตริย์ กัณฑ์มหาราช ทิศใต้ ประกอบด้วย กัณฑ์ทานกัณฑ์ กัณฑ์วนประเวศน์ กัณฑ์ชูชก กัณฑ์จุลพลวาทในยุครัตนโกสินทร์ตอนปลาย วาดด้วยสีฝุ่น โดยช่างญวน

2. ความงามในทฤษฎีจิตวิสัย คือ ความงามที่เกิดจากอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลในการรับรู้ภาพกิจกรรมฝาผนังแล้วทำให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ในการเข้าถึงความงามของวัตถุที่พบเห็นใน 4 ประการ คือ 1) ความน่าทึ่ง 2) ความศรัทธา 3) ความพึงพอใจ และ 4) ความเพลิดเพลิน

3. ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัย เมื่อได้ชมจิตรกรรมฝาผนังแล้วเกิดอารมณ์ความรู้สึกซาบซึ้งภายในจิตใจของแต่ละบุคคลใน 4 ประการ คือ 1) ความน่าทึ่ง 2) ความศรัทธา เป็นสภาวะแห่งอารมณ์ความเชื่อ 3) ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกชอบใจ อิ่มอกอิ่มใจ 4) ความเพลิดเพลิน เป็นความรู้สึกสุขใจ และบันเทิงใจ

คำสำคัญ: ความงาม; ทฤษฎีจิตวิสัย; จิตรกรรมฝาผนัง

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the Uposatha mural of Pho Chai Khok Yai Temple, Bua Ban Sub-district, Yang Talat District, Kalasin Province; 2) to study the beauty according to the subjective theory; 3) to analyze the beauty of the Uposatha mural according to the subjective theory. This study was carried out by means of a qualitative research methodology. Its research tools included an in-depth interview used to collect the data from 12 key informants including 4 monks, 4 academics and 4 local philosophers. The gathered data were presented by the descriptive analysis.

The research results are as follows:

1. The Uposatha mural of Pho Chai Khok Yai Temple is a painting of Vessantara Jātaka and the Buddha's biography written within the Uposatha wall in 4 directions: East, Thosaporn and Himmaphan episodes; West, episodes of Nokhon and Māra Confrontation of the Buddha; North, episodes of Chaka Sat, Maharaja; South: episodes of Tankan, Vanapawet, Chuchok, Chulapol, painted drawn in the late Rattanakosin period with powder by Vietnamese artist.

2. The beauty in the subjective theory, caused by emotions, feelings, and experiences of individuals in visual perception of the mural creates emotions, feelings

and perceptions of beauty with the ability of each individual to access the value of the objects seen in four points of view: 1) Sublimity, 2) faith, 3) satisfaction and 4) enjoyment.

3. The mural's beauty according to the subjective theory, after seeing the mural, the sentimental feeling in each person's mind is divided into four types as follows: 1) surprise as an interesting feeling; 2) faith as a state of emotions of beliefs; 3) satisfaction as a feeling of pleasure and fulfillment; 4) pleasure as a feeling of joy.

Keywords: Beauty; Subjective theory; murals

1. บทนำ

จิตรกรรมฝาผนังของไทย เป็นสิ่งที่สำคัญเปรียบเสมือนเครื่องบันทึกชั้นเยี่ยมที่ใช้บันทึกเรื่องราวต่างๆ เอาไว้ ดังคำกล่าว สมชาติ มณีโชติ (Maneechot, 1986 : 22) ที่ได้กล่าวถึงจิตรกรรมฝาผนังของไทยว่า เป็นตำราอันซื่อสัตย์ที่จารึกไว้ด้วยเรื่องราวอันเป็นจริง เทียบกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี เช่นเดียวกับการจารึกไว้ด้วยตัวอักษรสิ่งที่แฝงบรรจุอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังประมวลรวมไว้ซึ่งจาริตประเพณี ระเบียบแบบแผนที่มีในอดีต ฉะนั้น ภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นงานศิลปกรรมที่มีคุณค่าบ่งบอกความเป็นมาของชาติและชุมชนผ่านการเขียนเป็นรูป จารึกเป็นตัวอักษร (Art and Culture: Mahasarakham Rajabhat University, 2008 : 1) แต่เดิมการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง มีวัตถุประสงค์เพื่อจะตกแต่งพื้นผนังให้สวยงาม แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะของภาพจิตรกรรมมีความสัมพันธ์อยู่กับลักษณะของตัวอาคารที่สร้างขึ้นด้วย ในประเทศไทยภาพจิตรกรรมฝาผนัง ส่วนใหญ่เขียนอยู่ภายในโบสถ์วิหาร เป็นการเขียนเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาส่วนใหญ่ เช่น ภาพพุทธประวัติ หรือชาดกต่างๆ และนิทานพื้นบ้านที่เป็นนิยามของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ ในที่นี้จะศึกษาถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดรชาดกเป็นชาดกเรื่องหนึ่งในทศชาติชาดก ที่กล่าวถึงพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ในการบำเพ็ญทานบารมีก่อนจะทรงอุบัติเป็นพระโคตมพุทธเจ้า ซึ่งภาพจิตรกรรมนี้น่าเป็นห่วงคือเป็นภาพที่มีความเก่าแก่เนิ่นวันเริ่มเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา (Maneechot, 1986 : 22)

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะทฤษฎีจิตวิสัย (Subjective Theory) โดยกลุ่มนี้มีแนวคิดที่ยืนอยู่บนพื้นฐานความรู้สึกของตนเอง เพราะที่ตั้งของความงามอยู่ที่จิตจึงจะเห็นคุณค่าของความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ก็เป็นอีกที่หนึ่งที่มีความเก่าแก่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ และมีคุณค่าทางจิตใจของคนในชุมชน จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะทำการวิจัย โดยใช้เกณฑ์ตัดสินความงามตามทฤษฎีจิตวิสัยในสุนทรียศาสตร์มาตัดสินความงามบนภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมให้คนในชุมชนและบุคคลที่มาพบเห็น ได้รับรู้ถึงความงามของภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ แล้วเกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อความงาม

ภาพนั้นๆ เพราะความงามคือความน่าทึ่ง ความงามคือความศรัทธา ความงามคือความพึงพอใจ และความงามคือความเพลิดเพลิน (Suphakorn, et al., 1995 : 226)

ดังนั้น ผู้วิจัยจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยเกี่ยวกับภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัยวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อจะได้หาคำตอบที่ชัดเจนเกี่ยวกับความงาม หากไม่ทำการศึกษาวินิจฉัยไว้ คนรุ่นหลังจะมองไม่เห็นถึงความงามของภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถที่มีความเก่าแก่และยังมีคุณค่าต่อจิตใจ ให้สังคมได้รับรู้สืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาความงามตามทฤษฎีจิตวิสัย
3. เพื่อวิเคราะห์ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัยวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มพระภิกษุ จำนวน 4 รูป กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 4 คน และกลุ่มประชาชนชาวบ้าน จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 12 รูป/คน
2. เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีวิธีการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา และวิธีวิจัย 4) นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปหาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม และ 5) ปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอแนะตามที่ปรึกษา แล้วจัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย แจ้งต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล พร้อมสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล กำหนดวัน เวลา ที่ชัดเจนในการเก็บข้อมูล แล้วทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์

ข้อมูล ด้วยวิธีพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามหลักอุปนัยวิธี (Inductive Method) (Thongpun, 2019 : 203-214)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ประเด็นดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ พบว่า มีการก่อสร้างรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ในช่วงที่ พ.ศ. 2479 ในระหว่างที่ยาคูบู่ลือเป็นเจ้าอาวาส ใช้เวลาการก่อสร้างประมาณ 2 ปี 7 เดือน แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2481 นับถึงปัจจุบัน มีอายุกว่า 80 ปีมาแล้ว อุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ เป็นโบสถ์ที่สร้างด้วยอิฐถือปูนแบบ มีเสารับ ปีกนก และมีมุขหน้า มีผังพื้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหันด้านหน้าไปทางทิศตะวันออกมีมุขด้านหน้าเชื่อมต่อมายังพื้นที่ตอนในของอาคารผังพื้นของอาคาร จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ปิดล้อมของอาคารที่อยู่ภายใต้หลังคาพระประธาน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นทางการสำหรับการประกอบสังฆกรรม และพื้นที่ภายใต้ชายคา ปีกนกที่อยู่ล้อมรอบตัวอาคารประธานกว้างประมาณ 1.50 เมตร ทำหน้าที่รองรับกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการรวมทั้งการใช้สอยตามสภาวะ ด้านล่างของมุขบันทึกลับที่สร้างด้วยศิลาแลง หน้าบันด้านหลังเป็นผนังเรียบตกแต่งด้วยการเขียนสีลายเทวดา และสัตว์ในป่าหิมพานต์ หัวเสานางเรียงที่รับหลังคาปีกนกเป็นปูนปั้นคล้ายลายกนก ด้านบนของซุ้มหน้าต่างและซุ้มประตูทางเข้าประดับด้วยปูนปั้นและภาพเขียนสีรูปสัตว์ และเทวดาอย่างง่ายๆ ส่วนบนของผนังภายในอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้ง 4 ด้านที่เขียนเรื่องราวเวสสันดรชาด

1.2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดนี้วาดเวสสันดรชาดกและพุทธประวัติ ที่วาดบนฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ทั้ง 4 ทิศ ได้แก่ ทิศตะวันออก มีกัณฑ์หิมพานต์ กัณฑ์ทศพร ทิศตะวันตก มีกัณฑ์นครกัณฑ์ และพุทธประวัติตอนมารผจญ ทิศเหนือ กัณฑ์ฉกษัตริย์ กัณฑ์มหาพรต ทิศใต้ มีกัณฑ์ทศพร กัณฑ์วนประเวศน์ กัณฑ์ชูชก กัณฑ์จุลพน ซึ่งภาพวาดด้วยสีฝุ่น แสดงเอกลักษณ์ของ รูปแต่มีอีสานที่สะท้อนถึงศิลปะที่มีความอ่อนโยนของลักษณะนิสัยของคนอีสานมีการบรรยายภาพด้วยอักษร เพื่อสื่อความหมายให้คนเห็นได้เข้าใจในภาพวาดนำไปสู่การเกิดความศรัทธาและเป็นตัวเสริมให้ผู้ชมภาพเกิดความเข้าใจในภาพ ช่างแต้มจะเลือกสรรเรื่องราวที่ประทับใจนำมาพรรณนาด้วยเส้นสี และองค์ประกอบภาพที่ต่อเนื่องจากภาพหนึ่งเชื่อมต่อกับอีกภาพหนึ่งเพื่อสื่อสารความคิดให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ มองเห็นความงามทางสุนทรียศาสตร์และคุณค่าทางคุณธรรมที่แฝงอยู่ในจิตรกรรม เนื้อหาแต่ละตอนจะจบลงในตัวของมันเอง ลักษณะจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ มีลักษณะเด่นงามสง่าด้วยสีลาอันอ่อนช้อยที่ถ่ายทอดผ่านอารมณ์ ความรู้สึกได้อย่าง

ลึกซึ้ง และสวยงามทรงคุณค่า

1.3 แรงบันดาลใจในการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ พบว่า จิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ เกิดแรงบันดาลใจในการสร้าง ดังนี้ 1) เพื่อการอนุรักษ์ความเป็นศิลปะพื้นบ้านอีสานเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตคนอีสานที่มีความเรียบง่าย 2) เพื่อเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาแต่โบราณที่คนอีสานรุ่นหลังต้องช่วยกันรักษาไว้ให้อยู่คู่กับสังคมของคนอีสาน 3) ภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้ ใช้เป็นสื่อในการสอนธรรมะให้กับบุคคลผู้มาชมได้เป็นอย่างดีในเรื่องการบำเพ็ญทานบารมี ซึ่งทำให้ผู้ที่ได้ชมเกิดความรู้สึกเลื่อมใสศรัทธาในการให้ทานรักษาศีลตามพระเวสสันดร และ 4) แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีการแต่งกาย การละเล่นดนตรีและการฟ้อนรำในยุคนั้น ทำให้ผู้ชมมีความรื่นเริงบันเทิงใจในการชม

2. ความงามตามทฤษฎีจิตวิสัย ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นความงามออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ความงาม คือ ความน่าทึ่ง แนวคิดความน่าทึ่ง น่าอัศจรรย์ใจ และความรู้สึกลึกลับ น่าสนใจต่อวัตถุในรูปแบบที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น ศิลปะในวัตถุนั้นสามารถสื่อออกมาให้เราเห็นในสิ่งต่างๆ ที่สะท้อนออกมาจากวัตถุได้ การจินตนาการในลวดลายต่างๆ จากนามธรรมให้มาเป็นรูปธรรมได้ สื่อและวัตถุถ้าเรามองในมุมลึกๆ ก็จะได้เห็นในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม จินตนาการ ความเป็นอยู่ของผู้ดู สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความเข้าใจศิลปะบนวัตถุนั้นได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นและยังได้เห็นถึงความสวยงาม ความที่ “ความงามหรือความรู้สึกที่เป็นส่วนตัว” น่าทึ่ง น่าสนใจต่อวัตถุแต่ละอย่างที่สื่อออกมาอีกด้วย

2.2 ความงาม คือ ความศรัทธา ได้แก่ “ความเชื่อ ความเลื่อมใส” ไม่มุ่งหมายไร้เหตุผลเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ศรัทธาที่มั่นคง หมายถึง ศรัทธาที่มีความรู้กำกับ ไม่หวั่นไหวเอนเอียงไปเพราะความไม่รู้ ความหลงมกมาย จะเห็นได้ว่า ความงามตามทฤษฎีจิตวิสัย ที่กล่าวผ่านไปแล้วนั้น เป็นการกล่าวถึงอารมณ์และประสบการณ์การรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ หรือที่เรียกว่า สุนทรียภาพ (อารมณ์ทางสุนทรียะ) และสุนทรียธาตุ (ประสบการณ์ทางสุนทรียะ) ซึ่งทั้งอารมณ์และประสบการณ์การรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์นี้เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่จะสามารถรับรู้ความงามนั้นได้ ดังนั้น เมื่อบุคคลสามารถรับรู้ความงามผ่านทางอารมณ์และประสบการณ์การรับรู้ทางสุนทรียะ ก็จะสามารถให้คุณค่าหรือตีค่าความงาม จากเกณฑ์การตัดสินคุณค่าความงามตามหลักทฤษฎีจิตวิสัยได้

2.3 ความงาม คือ ความพึงพอใจ ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะมีความคาดหวังกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดีจะมีความพึงพอใจมาก แต่ในทางตรงกันข้ามความผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อย ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อ

ความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

2.4 ความงาม คือ ความเพลิดเพลิน แนวคิดนี้เชื่อว่าความงามคือความรู้สึกเพลิดเพลินใจ ที่คนเราสามารถรับรู้ค่าความงามได้เพราะจิตของเราคิดและรู้สึกไปเอง เพราะมนุษย์เป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างเป็นคุณสมบัติของจิต แม้กระทั่งคุณค่าความงาม โดยเห็นว่าความงามเป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละคน ความรู้สึกว่างามขึ้นอยู่กับอารมณ์ในขณะนั้น และเพราะเหตุนี้จึงถือว่าบุคคลเหล่านั้นที่เป็นแหล่งของคุณค่าทางสุนทรียะหรือแหล่งของความงาม แนวคิดของทฤษฎีจิตวิสัยเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคล ดังนั้นมาตรการตัดสินคุณค่าทางความงามจึงไม่ตายตัว เพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือรสนิยมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคน ในแต่ละเวลาและสถานที่ นักอรรถนัยนิยมเชื่อว่า แม้ผลการตัดสินของแต่ละคนจะแตกต่างกัน แต่ทุกๆ การตัดสินมีน้ำหนักเท่าเทียมกันไม่สามารถตัดสินว่าการตัดสินของใครถูกของใครผิดเพราะการตัดสินของแต่ละคนย่อมถูกสำหรับคนๆ นั้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคลไม่ว่าสุขหรือทุกข์ผู้ตัดสินย่อมรู้ตัวเองดี

3. ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัยวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความงามออกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

3.1 ความน่าทึ่ง พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดรภายในอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ มองในแง่ที่เป็นศิลปะแบบพุทธศิลป์ที่ได้อวดขึ้น เป็นลักษณะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน เพราะได้ช่างชาวนวนมาเป็นผู้สร้างอุโบสถและได้อวดภาพจิตรกรรมฝาผนังไว้ด้วย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ดูแล้วลงตัวสวยงามเข้ากับอุโบสถ ยิ่งเมื่อได้มาสัมผัสในช่วงปัจจุบันนี้ ยิ่งทำให้มองเห็นถึงความงามที่ปรากฏอยู่บนฝาผนังก็ด้วยอาศัยความเก่าแก่ของภาพ ทำให้เกิดความทึ่งว่าช่างในยุคหนึ่งได้ใช้วัสดุอะไรในการวาดภาพลงไปบนฝาผนังทำให้เกิดเป็นเรื่องราว และมีความคงทนของสีที่ติดอยู่ที่ฝาผนังมาเป็นเวลานานความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากภาพศิลปะที่มีลักษณะแบบช่างชาวนวน เพราะมีลักษณะตัวละครเด่นมองเห็นแล้วทราบได้ทันทีว่า เป็นตัวละครอะไรที่ปรากฏในเรื่องพระเวสสันดร และมีความประณีตบรรจงมีลวดลายเด่นชัดสัมผัสแรกที่ได้เห็นก็ทำให้เกิดเป็นอารมณ์ทางสุนทรียะเกิดเป็นความน่าทึ่งในแนวคิดและภูมิปัญญาของจิตรกรผู้สร้างสรรค์ขึ้นภาพวาดสื่อถึงอารมณ์ที่ชัดเจนเรียบง่ายไม่ยุ่งเหยิง สีเส้นที่ใช้แลดูเก่าแก่ มีมนต์ขลังน่าอัศจรรย์ มีลักษณะการสื่ออารมณ์ทางสุนทรียะของภาพ เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

3.2 ความศรัทธา พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถนี้ถูกสร้างขึ้นก็ด้วยอาศัยความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ถูกสร้างขึ้นจากแรงศรัทธาของชาวมุขมนบ้านโคกใหญ่ในอดีตผ่านมาหลายปี และสร้างด้วยคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยยะสำคัญที่สื่อออกมาเป็นความงดงามที่มีองค์ประกอบของภาพจิตรกรรม และองค์ประกอบอย่างอื่นด้วยจึงจะทำให้

ทุกส่วนดูสวยงามตามคติของผู้สร้างนี้ เป็นความศรัทธาในมุมมองของผู้สร้าง ต่อมาก็จะได้อธิบายถึงความศรัทธาที่เกิดจากการได้เห็นภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดร อันปรากฏอยู่ในอุโบสถองค์ประกอบทุกอย่างมีความเข้มแข็งทุกส่วน โดยเฉพาะภาพจิตรกรรมที่สื่อถึงเรื่องราวชาดกได้อย่างครบถ้วน ทั้งการสื่อถึงเหตุการณ์และตัวละครที่ปรากฏตามภาพจิตรกรรม จึงทำให้ผู้ที่มีโอกาสได้เห็นและทำความเข้าใจในนิทานชาดกนี้เกิดความศรัทธาในการที่จะกระทำตามตัวละครบางตัว เช่น พระเวสสันดรที่มีความเด็ดเดี่ยวในการที่จะให้ทานแก่คนที่เข้ามาขอ แม้ว่าจะทำให้ตนเองเดือดร้อนก็ตาม ก็จะทำให้ทานจนกว่าจะสิ้นชีวิตหรือแม้แต่พระนางมัทรีเองที่เป็นพระมเหสีของพระเวสสันดร แม้รู้ว่าตนจะต้องลำบากเป็นอย่างมากก็ยอมติดตามพระเวสสันดรเข้าไปอยู่ในป่าหิมพานต์ และที่เป็นเสน่ห์ของการเล่าเรื่องนิทานชาดกเรื่องพระเวสสันดร ก็คือพรหมณ์ซุกซนที่มีความรักในภรรยาเป็นอย่างมาก แม้จะลำบากแค่ไหนก็ต้องไปขอเอาลูกของพระเวสสันดรมาเป็นคนรับใช้ของตน และเป็นที่น่าสงสารเด็กสองคน คือ กัณหาและชาลี อันเป็นบุตรธิดาของพระเวสสันดรที่ต้องร่วมสร้างบารมีกับพระบิดา นี่ก็เป็นตัวอย่างบางส่วนที่สามารถให้ความหมายตามเนื้อเรื่อง หรือจะให้ความหมายแบบลึกซึ้งก็ได้ ตามแต่ผู้รู้เนื้อเรื่องและหลักธรรมนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็เพราะอาศัยภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้ ที่สื่อให้เกิดความรู้สึกศรัทธาอยากทำตามพระเวสสันดรนี้

3.3 ความพึงพอใจ พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏอยู่ในอุโบสถของวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่นี้ การที่ได้ทัศนภาพแล้วเกิดความพึงพอใจในฝีมือของช่างในสมัยก่อนที่วาดภาพจิตรกรรมนี้ได้สวยงามน่าทึ่งอย่างยิ่ง และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เมื่อผู้พบเห็นภาพเหล่านี้จึงทำให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งพึงพอใจ ต้องการที่จะเก็บรักษาภาพจิตรกรรมนี้ไว้ให้ลูกหลานได้ดู ได้ศึกษาถึงที่มาของภาพ ความเก่าแก่คงทนของสีที่เติมเต็มมาเป็นภาพจิตรกรรม มีความพึงพอใจที่จะเก็บรักษาโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าไว้กับชุมชนให้นานที่สุด เพราะมีภาพจิตรกรรมที่เก่าแก่ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความโดดเด่นที่ไม่เหมือนกับภาพจิตรกรรมฝาผนังของที่อื่น ฉะนั้นแล้วความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้มีคุณค่าทางจิตใจ และมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่มาคู่กับอุโบสถ ซึ่งเป็นสิ่งที่หาดูหาชมได้ยากแล้วในสมัยปัจจุบัน เพราะปัจจุบันมีแต่ภาพจิตรกรรมที่เป็นสมัยใหม่ ฉะนั้นจึงเป็นความพึงพอใจของชาวชุมชนของพระสงฆ์สามเณรที่ดูแลรักษาพุทธศาสนสถานในวัด เพื่อรักษางานศิลปะอันเก่าแก่ และทรงคุณค่านี้ไว้ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่จะเป็สถานที่ไว้ศึกษาจิตรกรรมฝาผนังต่อไป

3.4 ความเพลิดเพลิน พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏอยู่ในอุโบสถของวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่นี้ มีความงามในตัวเองคุณค่าความงามเกิดจากจิตใจที่เป็นตัวกำหนด ความสุขใจที่เกิดจากการได้เห็นภาพจิตรกรรมฝาผนังเมื่อแรกเห็นภาพเหล่านี้ซึ่งมีเนื้อเรื่องพระเวสสันดรชาดก เมื่อได้ทัศนภาพจิตรกรรมที่ปรากฏตามฝาผนังพร้อมกับได้รับฟังผู้รู้ หรือแม้แต่บุคคลผู้ที่เคยศึกษาเนื้อหาของชาดกนี้แล้ว ก็เกิดความเข้าใจในเนื้อหา มีความสนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ ที่จะตีความหมายขยายความชาดกออกมาเป็นหลักธรรมว่า เหตุการณ์ในภาพใดสื่อว่าพระเวสสันดรให้ทานอะไร เพราะเหตุใดหรือแม้แต่เหตุการณ์

อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับดาพราหมณ์ชุกที่ทำไม่ถึงมีเมียสาว ตามหาพระเวสสันดรเพื่อขอเอาลูกของพระเวสสันดรไปเป็นคนรับใช้ ดาพราหมณ์ท้องแตกนอนอยู่บนขุมเพิกไม้ และภาพสุดท้ายเป็นภาพที่ชาวเมืองแห่แห่นเชิญพระเวสสันดร นางมัทรี กัณหา ซาลิเข้าเมือง เพราะในภาพจิตรกรรมนั้นได้วาดเป็นเหตุการณ์สั้นๆ พอรู้ว่าเป็นภาพที่สื่อถึงเหตุการณ์ใดในชาดก ยิ่งภาพจิตรกรรมนี้มีส่วนที่ชัดเจนด้วยการตัดขอบเส้นที่เป็นรายละเอียดภาพ มีความกลมกลืน สบายตา ทั้งพื้นผิวของผนังอุโบสถไม่ค่อยเรียบเท่าใด แต่อาศัยภาพจิตรกรรมที่ปรากฏมาตัดกับพื้นผิว และมีการใช้สีที่สบาย อย่างสีน้ำเงินตัดกับสีทอง สีพื้นหลังเป็นสีออกเทาๆ ดูแล้วรู้สึกถึงความตั้งใจของช่างที่ได้สร้างสรรค์งานศิลปะประเภทนี้ไว้ในอุโบสถให้คนที่สนใจได้เข้ามาศึกษาลักษณะของภาพ และความงามของภาพจิตรกรรมที่มีเอกลักษณ์ทำให้เกิดความสนใจเมื่อได้พบเห็น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัยวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจ 4 ประเด็นดังนี้

1. ความน่าทึ่ง เป็นความรู้สึกน่าสนใจ น่าอัศจรรย์ น่าแปลกใจ เมื่อบุคคลได้ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังแล้วเกิดจินตนาการร่วมอย่างลึกซึ้งนึกถึงเรื่องราวการให้ทานของพระเวสสันดร ที่ทรงให้ทานตั้งแต่ช้างคู่บ้านคู่เมือง ไปจนถึงทานบุตรธิดาและภรรยาให้เป็นทานน่าอัศจรรย์ยิ่งนัก แม้แต่บุคคลทั่วไปยังไม่สามารถทำได้ เพราะบุตรธิดาและภรณยานับว่าเป็นสิ่งที่รักและหวงแหนประดุจดั่งลูกตา แต่พระองค์ทรงให้ทานโดยไม่มีความลังเล และภาพจิตรกรรมเหล่านั้นล้วนเกิดจากจินตนาการของจิตรกรในสมัยก่อน แต่ความงามจะเกิดขึ้นได้ก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกและประสบการณ์บุคคลนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2012 : 128-129) ได้กล่าวถึงสุนทรียศาสตร์ไว้ว่า สุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องของการศึกษาความสวย ความงาม ความไพเราะโดยเฉพาะอย่างยิ่งความงามด้านศิลปะ เพื่อหามาตรการสำหรับตัดสินความงาม ความงามเป็นความรู้สึกของจิตใจจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับธรรมชาติและจิตใจของบุคคลและการฝึกอบรมความงามถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติในทางศีลธรรม พุทธิปัญญาและรูปสมบัติ และมีผลกระทบโดยตรงต่อความรู้สึก ก่อให้เกิดความปลาบปลื้มยินดีด้วยความสมบูรณ์ของรูป เสียง กลิ่น รส และความคิด ความงามเป็นความกลมกลืนระหว่างเนื้อหาและรูปแบบ การศึกษาความงามในเชิงปรัชญาจึงเป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมประโยชน์ มีคุณค่าต่อสังคม

2. ความศรัทธา เป็นสภาวะแห่งอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละบุคคลเมื่อได้ชมภาพจิตรกรรม แล้วทำให้เกิดความเชื่อ ความเลื่อมใสในตัวพระเวสสันดรในการบำเพ็ญทานบารมี ว่าพระองค์ทรงเกิดมาเพื่อบำเพ็ญทานบารมี เพราะว่าพระองค์ทรงทานช้างคู่บ้านคู่เมือง จึงเป็นเหตุให้ชาวพระนคร

สีฟ้าไม่พอใจทรงเนรเทศให้พระองค์ไปอยู่ที่เขาวงกต แม้ก่อนพระองค์จะไปทรงได้ขอพระบิดาขอบำเพ็ญทานครั้งยิ่งใหญ่อีกครั้งคือให้ทานอย่างละ 700 ซึ่งเรียกว่า สัตตสตกทาน เมื่อเห็นภาพอย่างนั้นแล้วยิ่งเกิดความเลื่อมใสในตัวพระเวสสันดรที่พระองค์ทรงทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนมากกว่าจะหาประโยชน์สุขใส่ตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Phuang MeeNok (1973 : 271-272) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสุนทรียศาสตร์เกี่ยวกับความงาม สรุปได้ว่า สภาวะความงามทั้งหมดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ จินตนาการ มโนภาพ หรือ อุดมคติของเราเอง แม้เราแยกสภาวะแห่งความงามตามธรรมชาติออกไปจากความงามทางศิลปะ ความงามนั้นก็ได้มีสภาวะเป็นอิสระจากความรู้ของเราเลย แต่สภาวะความงามตามธรรมชาตินั้นย่อมแตกต่างไปจากความงามทางศิลปะ โดยที่ความงามตามธรรมชาติเป็นสภาวะที่มีอยู่ในกระบวนการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของมันเอง แต่ความงามทางศิลปะเป็นความงามที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง โดยการประมวลประสบการณ์แห่งอารมณ์ที่เคยได้สัมผัสในชีวิตประจำวันแล้วถ่ายทอดโดยผ่านทางมโนภาพ จินตนาการ และอุดมคติ

3. ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล เมื่อได้ชมภาพจิตรกรรมแล้วเกิดความรู้สึกปลื้มปิติยินดี อิ่มใจ สมปรารถนา ในตัวพระเวสสันดรในบำเพ็ญทาน เกิดความอิ่มใจในการให้ทานภรรยาแก่พระอินทร์แล้วพระอินทร์ทรงมอบคืนให้พระเวสสันดร และในเนื้อหาสาระของพระเวสสันดรชาดก ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะวัด ปาละรัตน์ (Palarat, 2008 : 25) ได้กล่าวถึง การศึกษาสุนทรียศาสตร์ สรุปได้ว่า ความงามนั้นเป็นเรื่องความชอบความพึงพอใจของแต่ละบุคคล สิ่งใดที่เราชอบเราพอใจ สิ่งนั้นก็เป็นที่งามและมีคุณค่าแก่เรา สิ่งใดที่เราไม่ชอบ ไม่พอใจ สิ่งนั้นก็ไม่งาม ไม่มีค่ากับเรา ดังนั้น ความงามจึงไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวไม่มีความจริงในตัว ความงามเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประสบการณ์ และโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสุภกิจ สุภจิตโต (Phramaha Supakrit Supakijjo, 2014) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์บทเพลงกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ในมุมมองทางสุนทรียศาสตร์ พบว่า ทฤษฎีจิตนิยม เห็นว่าความงามคือความรู้สึก ความชื่นชอบ ความศรัทธา และความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ดังนั้นคุณค่าของความงามจึงอยู่ที่ความสนใจของบุคคลที่มีต่อวัตถุ โดยไม่คำนึงว่าวัตถุนั้นจะมีคุณสมบัติอย่างไร

4. ความเพลิดเพลิน เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล เมื่อได้ชมภาพกิจกรรมแล้วเกิดความสุขใจ สนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ และสำราญใจ ในการได้เห็นภาพจิตรกรรมบนฝาผนังที่ถ่ายทอดเรื่องราวเวสสันดรชาดก โดยเฉพาะกัณฑ์นครที่มิชชวนแห่งพระเวสสันดรและพระนางมัทรีกลับเมืองในภาพนั้นมีทั้งขบวนรถม้า ช้าง ทหาร มีการละเล่นหัวล้านชนกัน รวมไปถึงเป่าแคน ตีกลองและการฟ้อนรำ เห็นความอ่อนช้อยในภาพที่จิตรกรได้ใช้จินตนาการวาดผสมกับความเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานที่มีการละเล่นฟ้อนรำ และการแต่งกาย ซึ่งสอดคล้องกับโสวิทย์ บำรุงภักดิ์ (Bamrungpak, 2009 : 5-59) ได้กล่าวถึง อุปแต้มไว้ในหนังสืออุปแต้ม แต้มใจเยาวชนคนขอนแก่น สรุปได้ว่า อุปแต้มเป็นจิตรกรรมฝา

ผนังของคนอีสาน เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของคนอีสานจึงเป็นสิ่งที่ลูกหลานชาวอีสานต้องช่วยกันรักษาไว้ให้อยู่คู่กับสังคมของคนอีสานไปตลอด เพราะรูปปั้นนั้นเป็นสื่อในการสอนธรรมให้กับบุคคลผู้มาชมได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องศีลธรรม เรื่องนรก ซึ่งทำให้ผู้ที่ได้ชมภาพมีความรู้สึกกลัวในการทำผิดศีลผิดธรรมเพราะได้เห็นสภาพของนรกที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดลงไปนูนปั้น นอกจากนั้นเกี่ยวกับประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีการแต่งกายของผู้หญิงในชุดไปทำบุญ จะทำให้ผู้ชมรูปปั้นมีความเพลิดเพลินในการชม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ พระสงฆ์ควรนำผลการวิจัยความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัย ไปใช้เป็นสื่อในการสอนธรรมะ

1.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ ทางวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ควรนำผลงานวิจัยไปพิมพ์เผยแพร่ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับความงาม หลักธรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง

1.3 ผลการวิจัยครั้งนี้ ทางวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ควรนำผลงานวิจัยไปประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งศึกษา ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถที่มีต่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ตัวละครที่ปรากฏในจิตรกรรมเวสสันดรชาดก บนฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. สามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัย ความงามจิตรกรรมฝาผนังตามทฤษฎีจิตวิสัยไปใช้เป็นสื่อในการสอนธรรมะผ่านภาพจิตรกรรมให้นักเรียนเรียน เยาวชน และชุมชน

2. จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการพัฒนางานองค์ความรู้จากการวิจัยไปเป็นเอกสารและหนังสือสู่ท้องตลาด เกี่ยวกับความงามตามทฤษฎีจิตวิสัยของภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่

References

Art and Culture: Mahasarakham Rajabhat University. (2008). *The Mural Conservation Project Hoopam in Maha Sarakham Province*. Maha Sarakham: SaraKham Publishing-Sarpa.

- Bamrungpak, S. (2009). *Hooptaem the hearts of Khon Kaen youth*. Khon Kaen: print at a good job, beautiful work.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2012). *Introduction to philosophy*. 4th edition. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Maneechot, S. (1986). *Thai Painting*. Bangkok: O.S. Printing House.
- MeeNok, P. (1973). *Aesthetics*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Palarat, L. (2008). *Aesthetics*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Phramaha Supakrit Supakijjo. (2014). An Analysis of Kantrum Songs Surin Province in Aesthetic Perspectives. *Master of Buddhist Thesis Department of Philosophy*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suphakorn, P., et al. (1995). *Basic Philosophy*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Thongpun, S. (2019). The Buddhist Arts in Lanchang: Concept, Development and Art Cultural Values. *Dhammathas Academic Journal*, 19(1), 203-214.